

155512
Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 29-lea.

Nr. 250.

1938

~~155512~~
~~155512~~
Povestiri

de

Ioan Pop-Reteganul

cu o prefață de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Octavian Goga.

Publicație periodică a „Asociațiunii“.

**Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Daeta Traiană“, s. a., Sibiu.**

Pretul 5 Lei.

**„Asociațiunea pentru literatura Română
și cultura poporului român“, „ASTRA“.**

Intemeiată în 1861.

**PREȘEDINTE DE ONOARE:
M. S. Regele CAROL II.**

**Președinte activ:
Dr. Iuliu Moldovan.**

**Vice-președinte:
Dr. Gh. Moga.**

**Vice-președinte:
Dr. Gh. Preda.**

**Vice-președinte:
Dr. Sabin Evușianu.**

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de
fruntași din toate păturile societății românești.

**➡ E datoria fiecărui bun
român să sprijinească „Aso-
ciațiunea“, cefind publicațiile
ei și înscriindu-se de membru.**

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna.	Lei 5000—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	„ 1000—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	„ 500—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 30—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10—

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 29-lea.

Nr. 250.

1938.

Povestiri

de

Ioan Pop-Reteganul

cu o prefață de

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Octavian Goga.

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201504397

Publicație periodică a „Asociațiunii“.

**Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 8.
Tiparul Institutului de arte grafice „Daeta Traiană“, s. a., Sibiu.**

Prețul 5 Lei.

Prefață.

Țăranul nostru e un bun povestitor. Fire senină, cu inima deschisă, el nu-și îngroapă în piept durerile și bucuriile, ci dimpotrivă, le dă frâu slobod. Le spune și le cântă. Le spune tovarășilor, le cântă în zori de zi, când așează plugul în brazdă. Tot astfel în graiul lui cum-pătat el povestește amintirile vieții lui și desfășură cu cuvinte potolite îndemnurile tainice ale sufletului. E farmec și lumină în poveștile aceste cari leagănă ca într'o luntre fermecată sufletul și dau avânt închipuirii. Țăranul nostru e nedeslipit de poveștile lui cari sunt o grădină înflorită unde se furișează sufletul omului trudit de amarul vieții, dornic de un adăpost. Astfel darul povestirii e o comoară de mare preț pentru bieții noștri săteni.

Fiecare sat își are povestitorul. Toți cunoaștem din copilărie icoana senină a acestui unchiaș cu ochii vii și strălucitori, cu

zâmbetul cicălitilor. În sările de toamnă, la șezătoare, când fusul sfârâie între degetele sprintene, el stă răzimat de vatră și în pâlpăirea focului își spune poveștile. Spune basme cari strălucesc de podoaba minunată a unei închipuiri fără seamăn. Impărați și feți-frumoși se înfiripă în haina fermecată a măiestriei lui și încătușat de vraja acestor icoane fusul se oprește și închipuirea fetelor sboară departe. Iscusitul meșter înțelege taina sufletului și într'o clipă cu o glumă, cu o găcitoare își smulge ascultătorii din lenea asta dulce a basmelor. Abia se potolește râsul sănătos și el potrivit-și glasul spune mai departe o întâmplare dela târgul da țară, ori cutare amintire răsleață din răsboaiele cu Praisul... Și zi de zi se înmulțește și se primește această comoară strălucitoare. Poveștitorul satului e un izvor bogat care nu seacă, căci pornește din adâncurile nepătrunse ale sufletului unui neam întreg. Prin rostul lui cere cuvânt toată frământarea veșnic neadormită a acestui suflet cu toată năzuința lui spre frumos. Și de aceea acest meșter unchiaș va spune povești cu Cosânzene și bălauri, va cânta cu glasul lui trăgănat doine

și cântece de haiducie, va istorisi pășanii fără număr, snoave și cicălături, va colăcări pe la nunțile prietinelor și va fi pe deasupra un bun sfătuitoare al oamenilor ajunși la năcaz cari îi vor prețui totdeauna cuvântul.

Cu un astfel de iscusit povestitor din satele noastre l-am putea asemăna pe cunoscutul scriitor harnic Ioan Pop Reteganul, care vreme de-un pătrar de veac și mai bine a muncit cu străduință, adunând literatură, populară și înfiripând însuși lucrări originale.

Ioan Pop din Reteag care s'a stâns în anul 1905 în singurătatea liniștită a unui sătuleț de pe valea Someșului a fost unul dintre muncitorii condeifului, cari înzestrați cu mult dor de muncă, cu multă seninătate în fața vieții, învață zilnic și culeg ca să poată povățui pe alții. N'a fost un suflet cu adâncimi mari, cu sbuciumul greu al patimilor și dimpotrivă chipul blajin al modestului învățător dela sate era o întrupare a țăranului nostru. Din tot scrisul lui se deslușește dragostea de țarină a săteanului, îndemnurile sănătoase ale minții de gospodar pașnic. E un adânc iubitor al naturii și înțelege farmecele cari se desfac numai ochiului priceput al țăranului

nostru. Tremurul leneş al amurgului de vară, svonul adormitor al freamătului din pădure, fărâşitul greerilor din vatră, toate farmecele şi bucuriile luminoase ale vieţii dela ţară prind cuvânt în povestirile din Reteganul spuse cu cumpăt, cu graiu limpede şi cu prisosul de glumă şi zicători cari împestrîşează poveştile noastre. De aceea scrisul lui Pop-Reteganul se îndrepta fărânimii. Iată cum îşi înfăţişează undeva sufletul când îşi pune de gând să deie o icoană a semenilor săi:

„Dar oare este cu putinţă să le pot scrie eu, un tânăr, care dintre săteni nu am ieşit decât foarte puţin; eu care din leagăn şi până în anii juniei cu Românii săteni am supt un aier, am mâncat o pâine, am purtat o opincă; eu care luaiu parte la bucurii, la nunţi, la şezători, clăci, culesul de vii şi colindat, la înmormântări, pomeni, înrolări de ostaşi; eu care am purtat vitele la păşune, am fost la moară şi în priveghiu; eu care aveam proces cu copiii de ungur, cari strigau după mine şi după alţi copii de român:

Măi Române

Cap de câne

Trage grapa după tine!

— Eu o trag, dar ea nu vine...

și la cari le răspundeam :

Când a crepa mugurul

Să crape și unguțul..

putea voiu, oare, eu înșira toate greutățile ce le-a învins și care are a le învinge săteanul român ?“

Tot ce e în legătură cu vieța dela sat schițată în aceste rânduri se ivește în povestirile lui Reteganul. „Nuvelele“ lui însă se deosebesc de creațiunile scriitorilor noștri mai aleși de acest gen, fiind mai mult un fel de istorisiri de fapte și amintiri potrivite pentru pilduirea unei învățături din care cetitorul țăran să tragă folos. Astfel aproape cele mai multe din povestirile originale ale lui Reteganul sunt făurite anume pentru combaterea vreunui rău înrădăcinat între țărani și isprăvesc prin povește bune de urmat. Fără a slugi o țință mai înaltă, dar împlinind o simțită trebuință de îndrumare a poporului nostru dela sate, cărțile de povestiri ale lui Pop-Reteganul sunt lectura cea mai potrivită pentru cetitorii dela sate.

Alături de această invedereare a talentului său, Pop-Reteganul a fost și un neobosit muncitor care a strâns cu o deosebită hărnicie

versuri și povești din popor, năzuindu-se a da pe alocurea și încercări de studii asupra obiceiurilor țărănești. Acest ram al activității sale e poate chiar mai însemnat decât producția lui originală. Pe lângă că a pus în mâna țăranilor o lectură izvorită din sufletul lor, înțeleasă și simțită de ei, a prins pe hârtie și a ferit de a se pierde o mulțime de lucruri de preț.

Din munca această stăruitoare literatura noastră a câștigat mult, căci hărnicia lui Reteganul a îmbrățișat aproape toate ramurile creațiunilor folclorice. A cules „Povești ardelenesti“, apărute în cinci broșuri la 1888 în Brașov; „Trandafiri și viorele“, poezii populare; „Chitituri“, „Povești din popor“, „Opșaguri“, o colecție de anecdote populare, „Starostele“ o cărticică în care înfățișează „datinile dela nunțile românilor ardeleni“ și încă o mulțime de broșuri apărute în răstimpuri apropiate. Alături de aceste sârguitorul dascăl a strâns într'un mănunchiu și „Pilde și sfaturi pentru popor“, dând prețioase învățăături practice și îndrumări sătenilor. A redactat mai multe reviste ca „Folștoara“ alături cu Grigore Sima al lui Ioan și „Căr-

„*flor sãteanului român*“, *gazetã pentru popor la 1886*; a condus multã vreme revista „*Convorbiri pedagogice*“, iar spre sfârșitul vieții „*Revista ilustratã*“ din Bistrița. A mai și lucrat și un mare numãr de cãrți didactice și a colaborat aproape la toate ziarele.

Numãrând tot ce a rãmas dupã cei treizeci de ani de muncã, Pop-Reteganul ni-se înfãțișează ca cel mai harnic și mai folositor dascãl al vremilor noastre, vrednic de a fi așezat drept pildã urmașilor.

S'a nãscut la 1854 în comuna Reteag, din pãrinți țãrani. A învățat carte în Lãpuș și Nãsãud, iar cursul pedagogic I a urmat la Gherla și Deva unde a fost atras de cunoscutul profesor Vasile Petri la anul 1871. A fost învățãtor în comunele Vãlcele-bune, Lisa, Bãufari, Bucium-Șeasa, Sãncel și Rodna-veche, iar la anul 1892 s'a retras cu o modestã pensie în sãtuleșul Reteag de unde s'a plãmãdit aceastã rodnicã viațã. Aici s'a stãns în 1905, în puterea vãrstei, sãrac și cu sufletul plin de nãdejdi.

Ioan Pop-Reteganul a fost și un învățãtor care și-a implinit slujba cu o rarã dragoste. Ca a dovadã a priceperii acestui dascãl de-

votat lăsăm să urmeze câteva rânduri în cari un coleg al său îi caracterizează însușirile rare la anul 1887. În revista „Convorbiri pedagogice“ (Nr. 10) scrie învățătorul Ioan German din Brad: „Nu voi uita în veci o scenă ce mi s'a întâmplat pe calea ferată. Călătoream la Sibiu. Din Blaj s'a urcat în vagon un om din comuna Sâncel, cu numele paremi-se Vintilă. Am dat în vorbă cu el, între altele și despre școală, fiindcă Sâncelul e comună avută, cu școală bună și preot foarte harnic. Cine e învățătorul? Pop-Retegganul îmi răspunde omul. Cum vă laudați cu Reteaganul? „D'apoi uite, domnule, la noi au fost mulți învățători, dar s'au dus curând. Dar ăsta ne dă de cap. Domnule, ne fug copiii de pe câmp la el la școală, nu încap în școală, șed pe jos, că nu le ajung băncile de când a venit domnul învățător. Se miră oamenii ce poate să fie. Mai nainte eram pedepsiți ca să ne dăm copiii la școală și totuși lipsiau mulți, acum nu ne pedepsește nimeni și în școală nu mai încap...“ Astfel povestește țăranul Vintilă din Sâncel isprăvile de dascăl ale lui Retegganul și pe noi fără voie ne fură gândul: oare despre câți dintre în-

vățătorii zilelor noastre ar vorbi cutare sătean asemenea?

Povestitor de talent, muncitor harnic, om al datoriei — iată ce-am pierdut noi ardelenii în modestul învățător din Reteag.

Din plăsmuirile lui frumoase și folositoare pentru săteni dăm în această broșură câteva.

Octavian Goga.

Mamă, unde-i Joiana?

M'am fost dus cu grâu la moară, unde era multă lume, între care și Petre Hurlup din Aluniș care povestea și lumea asculta la poveștile lui. Am făcut și eu ce vedeam că fac alții, am ascultat la poveștile lui. Iată una din ele:

— Lelea Nastasia a rămas dela harnicul ei de bărbat, de Toader Griga, cu doi copii, un fietoraș ca de 6 ani și o fetiță ca de 4. — Până a trăit Toader Griga, tot în năcaz a fost blata mutere, că el a fost un beutor becisnic, de nu s'ar fi săturat de vinars nici când ar fi curs vale, ca Murășul pe dinaintea lui. Acum, cu toate că săracă și năcăjită — vai de capul ei — cu doi copii, dar baremi bătută și alungată de acasă nu era, și din lucrul mânilor ei aduna atâta cât să albească cu ce trăiește de pe o zi pe alta, cu copiii ei. Averea, câtă pusele o avuse se grăbi Toader Griga și o prăpădi până era în vleață ca nu cumva lelea Nastasia să rămână cu

bine și cu auzite și să-i sburde mîntea după mărițiș.

Cu un ghîmp la inimă muri însă Toader Grîga, și anume fiindcă zestrea mulerii nu o putuse toca toată, că era scrisă pe socri și numai în folosință i-o dăduse lui. Altcum ce avuse el : locuri, vite, vii, unelte de gospodărie, toate le tocuse, ba și vitele de zestre le vînduse și beuse, încât, cînd muri el, nu mai era coadă de vită în ograda lui, iar din averea lui nemișcătoare sta singură casa, ca o ciupercă vermânoasă, în mijlocul unei grădini neîngrădite.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dar tata Nastasiei de milă cătră ea și cătră copiii ei se milostivi și le dăruî o junincă, îndată ce se văzu scăpat de odorul de ginere, care de ar fi știut că mulerea lui o are, doară din groapă s'ar fi cumpănit să lasă, să o iee și s'o ducă la jupânul Burăla.

Și din junincă se făcu vacă și da lapte mult și bun, și lelea Nastasia avea ce mânca cu copilașii ei. Copiii o și numeau „Jolenuca noastră“, că o cheama Jolana, fiind făcută într'o Jol.

Doamne, mult se mai bucurau copiii, cînd venea Jolana din cîmp, cu ugerul plin de

lapte; voloși mai povesteau ei despre bună-tățile vacii; mult se jucau ei „de-a vacile“; fectorașul se făcea vacă și striga „mu, mu!“, iar fetița se făcea vitel și striga și ea „mu, mu!“, cum auzea că făcea vitelul Jotenei, Plăvanul cel micuț. Și adunau copiii iarbă din grădina și dau lui Plăvan și așteptau și pe Joiana cu corfa plină de iarbă verde. Iar seara când o mulgea măsă, stau bălești ca doi cucii lângă ea, pân'o mulgea, apoi căpătau fiecare câte un pahar cu lapte și erau fericiți. Un singur lucru nu le venea lor la socoteală: de ce adevăratele Nastasia mulgea pe Joiana diminețile, până nu se sculau ei! Dar lelea Nastasia-i mângăia: „Lăsați că mâni dimineață spun ciurdarului să nu scoată vacile până nu vă sculați voi“. Și ei credeau și erau fericiți, iar lelea Nastasia încă era fericită, văzând vola bună a copiilor ei; mai uitase de năcazurile, ce le-a tras cu Toaderul ei.

Dar bine-a zis, cine-a zis, că omul nici când să nu se prea încreadă! Așa o păți și lelea Nastasia! Când era ea întinerită, când avea tot, ce-i trebuia ei, și la cei doi copii ai ei, când era Joiana mai frumoasă, coala spre toamnă, cu părul înspicat ca căpriorile,

atunci i se îmbolnăvi rău copila. Ea, vezi bine, chtemă baba, întrebă pe popa, ba chtar și la fălcerul s'a dus cu copila, pân' la oraș a dus-o 'n brațe, și — oricum da-i grea o copilă de 4—5 ani s'o ducl tu tot în brațe, cât de-aiel până la oraș. Dar ce nu face o mamă pentru pruncuții ei? Și fălcerul i-a spus că să nu se sparte, că i-a trece, numai să-i dea mereu să bea lapte dulce, aceea să-i fie și mâncarea și beutura. Și se mângăia biata femeie de spu-sele doftorului, că babele rău o spărtaseră; ele ziceau că copila a căzut în gălbinarea cea neagră, din care boală rar om scapă.

„Tot e bine și cu fălceri în țară“, gândea biata mulere, „că oricum, dar ei parcă știu mai bine decât babele“. Apoi apucă drumul cătră casă, cu copila în brațe, punându-și în gând, că de se însănătoșează copila, pe lângă florinul ce l-a dat doftorului, să-i mai ducă și doi put și baremi 20 de ouă, cînste. Dar când ajunse acasă, obosită de cale și de greutate, dete peste alt năcaz: copilul sbiera cât îl lua gura: „Mamă ni-au dus pe Jotana cu vîșel cu tot“. Iar copila, care pân' aci dormia dusă-'n brațele mamei sale, să trezi în șipetele frate-s'o și începu a sbiera „Mamă, unde-i Jotana?“

Ea sta înmărmurită și nu știa ce alege din gura copilului. Atunci nimeri lelea Ancuța, mama Nastasiei, tot plângând și ea, și-i spuse, că uite jidanul a venit cu primarul și cu notarul și a dus vaca, ci că Toader ar fi rămas jidanului dator cu 15 fl. pentru băutura și primarul l-a făcut legea, că jidanul să țină pe Jolana, până-l vei duce tu banii, — că doară mulerea trebuie să plătească pentru bărbat și bărbatul pentru mulere.

Când auzi lelea Nastasie vestea asta păcătoasă sta să lase copila din brațe și să se arunce ca o lupoaică turbată până la jidan, să se năpustească asupra lui și toată să-i scarmene barba; dar aducându-și aminte de boala copilei și de ce i spusese fălcerul se stăpâni și cu ochii scăldați în lacrimi zise: „du-te, mamă, și-mi adă o lingură de lapte dela dumniata, că al meu s'o fi serbezit de ast'-dimineață — că cu Jolana vom mai vedea cum va fi — că mi-a poruncit doftorul că numai laptele dulce să fie și mâncarea și băutura copilei, c'apoi peste 3—4 zile l-a trece; să vină și tătuca cu dumniata“.

Și s'a dus lelea Ancuța și cât bați în pălmi fu aci cu badea Ion cu tot și au pus

lucrurile la cale, ce fel să urmeze, ca să-și capete vaca?

După ce s'au înțeles, ce-i de-a face, s'a dus badea Ion ață la primarul acasă, să vorbească cu el, dar nu-l află; de aci se duse de-l căută în cancelarie, la primărie, dar nu-l află nici aici.

„Unde să poată fi?“ își gândea badea Ion. Atunci dă cu ochii de Mitru Pișigoiu, mort de beat, după cum de obicei umblă cățâit satul; și Mitru încă era jurat la sat.

— „Mă, Mitre, mă, unde-i primarul?“ —
 „La-la-la ju-jupânul Bu-Boră-la!...“

— „Bine, bine!“

Și se duse badea Ion la jidanul. Adică acolo era adunată toată fruntea satului: primarul, sub primarul, jurații, dobașul, ba chiar și notarășul era acolo, toți cu țigări în gură și toți tun ca tunul de beți.

— „Bună seara, oament de omentie!“ zice Ion, intrând la ei.

— „Să trăiești, loane, hai bea și dumneata un păhăruț“, zice primarul, ca mai darnic, că era darnic al dracului dintr'al altuia.

Dar Ion mulțamește și nu primește păhăruțul, ci începe apăsător și cumpătat:

— „D'apoi jupâne primar, cu lege și cu judecată lucru este, să se iete vaca mea și să se deie lui Burăla, pentrucă doară gine-rele meu l-ar fi rămas dator pentru băutură? Crezi dumneata, că este Dumnezeu în cer, care vede nedreptățile din lume?“

Dar nu apucă bietul creștin a isprăvi bine vorba și primarul îl înhăță cu o mână de grumazi, iar cu alta-l astupă gura. Ci și-a aflat omul! Că badea Ion încă nu era tufă, ca un uliu se repezi cu amândouă palmele la obrazii cei bulbucați de beutură ai primarului și mi îi-l pălmui: pltose! pltose! și mi îi-l sgărte de tot brazde era dela ochi până la gură.

Așa-și făcuse anume socoteala de-acasă, că de l-a afla la jidan, să-l însemne, cât să-l pomenească până pune mâinile pe plept. Și să știi că l-a însemnat, de-l însemnat și în ziua de azi.

Din pricina asta, toți se împrăștiară. Ion era cel dintâlu, care o luă la talpă înjurând pe primar și strigând de-a-lungul satului cât îl ținea gura: sărliți, oameni buni, că frunțași!

și cōpetentile satului îndată găă de băut pe Jolana mea, și apoi încep să bea pe vitele voastre! Jurații se cereau dela primar să-l lase să prindă pe Ion, să-l bage în închisoare. Și primarul l-ar fi lăsat — cu câtă minte avea — dar notarul a zis *ba*, ne aprindem numai pale 'n cap de facem un lucru ca acela. Drept și mai drept, că poporul într'atât era de întăritat, încât de mai făcea primarul și lucrul acela, doară moarte de om vedeai în noaptea aceea. Fierbea satul întreg, după ce auzise întâmplarea asta.

Badea Ion merse la fiică-sa, la lelea Nastase, unde era și baba lui, lelea Ancuța. Amândouă plâneau de mila copiilor, care erau neîmpăcați și strigau: „Mamă, unde-i Jolana?“. Cu mare greu îi putură mângăia, făgăduindu-le că mâne de bună seamă vor aduce pe Jolana, cu vițel cu tot. Copilașul adormi, dar copila avea fierbințelul mari. Toată noaptea nu dormiră murele, o priveghiară și o legară cu cârpe răci, mai dându-i din când în când păhăruțul cu lapte, să-și mai ude buzele.

Când se *omizia* (omizta și crepa de ziuă, când se apropiiau zorile) de ziuă, badea Ion

fu pe tălpi și o apucă la oraș la scaunul cel mare. Pe la vreo opt ceasuri era în ograda scaunului și cel dintâi, care intra în cancelaria cea mare la domnul judecător.

— „Bună dimineața, domnule!”

— „Să trăiești, bade, ce lipse te poartă p'atci?”

Judecătorul era un domn bun, român și el, bătrân, așezat și păfii, la care nu mergeau înzadar oamenii după dreptate.

Badea Ion îi spuse toată întâmplarea, cum fiica lui rămase văduvă, săracă, după Toader Griga, care fu un băutor; cum el, moșneagul, din milă către fiică-sa și către nepoței, — după ce-i muri ginerele le-a dat o junincă de-a făta, care peste două săptămâni fu cu lapte; și cum acum i-o luă jidanul cu ajutorul primarului și al juraților, sub numele că Toader Griga i-a rămas dator nu știu cu câți bani pe băatură.

Dupăce îi ascultă judecătorul până în capăt, clăți din cap și zise: „Bade, stat o leacă afară, că vine îndată căruța. Chiar aveam de gând să merg la voi în sat, să caut socotelile satului, cu-o cale voi vedea și de piteina voastră; vei veni cu mine în trăsură, să ajungem deodată.”

Badea Ion, la auzul acestor vorbe creștinești, atât fu de mișcat de nu putu gremujda nici o vorbă, ci teșt și stete sub zid cu ochii plini de lacrimi și cu pălăria în mână. Dar nu mult trebui să aștepte, că îndată sosi o trăsură cu patru cai, în care se urcă domnul judecător, spunând badii Ion să se urce și el lângă cociș.

Intr'un ceas erau în Aluniș, în satul badii Ion, că alergau caii ca smei, de tot scântel le teșta din copite. Sătenii, când văzură pe badea Ion în trăsură cu judecătorul cel mare, șopteau clătind din cap: „Acum mă tem că va împunge Joiana Nastasiei pe jupânul primar“.

Și l-a împuns. Că trăsura nu se opri până la primărie, unde judecătorul chemă înainte pe primar, care nu cuteza să iese la iveală, așa brăzdat cum era. Dar porunca trebui să fie ascultată și din gaură de șarpe trebula să iasă dinaintea judecătorului. Și vent. Și când îl văzu judecătorul cât se vedea de blând, se înroși ca racul de mânie și începu a-l probozi și a-l face troacă de porci.

Sătenii, cari erau aci cu pălăriile în mână și muterile, ce se adunaseră și ele cu furcile în brâu, râdeau de încurcătura, în care

ajunsesse bietul primar; iar el nu știa ce blata lui să răspundă, ci se lăsă în știrea sorții.

Peste o jumătate de ceas primarul era scos din slujbă, notarul pedepsit cu 50 fl. și dojenit în fața norodului, jurații schimbați ca și caii cei de poștă, iar Iolana cu vițel cu tot era acasă la lelea Nastasia. Când o auziră pruncii muncind în ogradă, săriră de pe vatră flpând de bucurie:

— „Mamă, Iolana noastră! Iolana noastră!“

Din minuta aceea și fetiții i-a fost mai bine și încet cu încetul se și însănătoșă cum se cade. Și duse lelea Nastasia patru pui și vreo 20 de ouă la doftor pentru bunul sfat la vindecarea copilei. Și nu era seară și nu era dimineață, să nu zică lelea Nastasia cu copil cu tot câte un „Tatăl nostru“ pentru Domnul cel bun, care le-a scos pe Iolana dela jidan...”

*

Așa povestea Petre Hurlup la moară, iar cetalați oameni ce mai erau acolo, clătinau din cap și ziceau: „Hei, atunci a fost lesne, că era altă vreme; judecata mergea repede și oblu, fără cârnituri și fără atâfla proca-

teri, azi de stat să scoți o vacă din ghiara jidanului, trebuie să măneci patru bol cu advocații și când e la urma-urmelor, tot n'ai nici vacă, nici bol...

De acestea povestesc oamenii noștri, când se întâmplă de se întâlnesc numai 2—3 laolaltă.

Tata Pamfil.

„Preamărit fie Domnul pentru toate câte mi-a făcut mie!” Așa zice părintele Pamfil seara și dimineața; când adoarme cu aceste cuvinte închide ochii spre a se pune la ră-paus după munca zilnică; când deschide ochii, aceste cuvinte ies mai întâi peste cuvintele lui buze.

Și poate părintele Pamfil preamărit pe Domnul, că cu mână tare l a scos din toate neajunsurile, cu care este scris a se lupta această viață câte un ales al lui Dumnezeu. Căci Dumnezeu, pe cel ce vrea să-l înalțe, îl smerește, îl cercă, îl ispitește și dacă Sfînța Sa vede, că alesul lui printre toate ispitele, nu se dă răului, nu desnădăjdutește,

nu se desparte de căile lui, apoi toate suferințele i-le întoarce spre bine.

Și mult avu părintele Pamfil să îndure timp de treizeci de ani, ba mai mult: timp de o viață de om; dar acum, către sfârșitul vieții, mâna cea puternică a lui Dumnezeu l-a scos la adevărată fericire, la care poate râvni un om cucernic în această lume.

Istoria lui fiind plină de învățătură, o pun pe hârtie să o citească toți, cei ce se îndoiesc în atotputernicia lui Dumnezeu și să învețe a lucra cu încredere în Acela, care conduce soarta omului dela leagăn până la mormânt. Părintele Pamfil e fiu de țăran tobag. Desrobirea țăranului l-a aflat ca băiat de 15 ani. Dar desrobirea se făcu cu lupte înverșunate, apoi:

Când lupta-i pentru casă
 Și neamul tău ș'averi,
 De foc, de fier, nu-ți păsă,
 Te lupți, de-ai ști că pieri.

Și tatăl lui Pamfil căzu pe câmpul de luptă pentru desrobire și Pamfil rămăsese, ca cel mai mare din șease frați, cu mamă-sa și cu un moșneag al tatălui său. Bucuria pentru desrobirea țăranului din jugul dom-

nesc fu mare, dar jalea familiilor, cari pierduseră în luptă pe cel mai scump al lor, era și mai mare. „Ce ne folosește desrobirea dacă am pierdut stâlpul casei?“ ziceau ele.

Dar așa fu scris; nici o dobândă fără jertfe nu se poate. Dreaptă-i zisa poetului :

Călătorule cetește,
Slova zilelor de ieri;
Vai, cu jertfe se croiește
Viitorul unei țări!

Viitorul românului era crott, dar jertfele aduse pentru acel viitor erau mari.

După încetarea revoluțiunii și punerea iobagilor în rând cu alți oameni liberi, izbucni în foștii iobagi dorul de învățătură, acel dor sfânt, care-l ținură înădușit domniile de pământ vreo patru veacuri și mai bine. După ce-și deslănțuiră românii lanțurile roblei, ce-l ținuse patru veacuri legați de glee, se tul în ei dorul să iese și din ceață și din noapte, își daseră cu tot deadinsul copiii pe la școale să se lumineze, că vedeau ei, că prostia e tot așa de rea ca și orbia. Intre cei dintâi copii de român, ce se hotărîră să meargă la școli, fu și Pamfil. În zadar ațcea blata măsă; da tu ce-i ști face la școli?

ai tu cap de carte? tu nu ştii nici o slovă! Apoi acolo trebuie cheltuită, cine să o poarte? Cine să-ţi care merinde, că vezi tu, că n'ai tată? — Toate erau în zadar, el ştia numai una: Eu merg la şcoală. Şi când fu colo după Sfântă Măria Mică, îşi umplu o desagă de merinde şi în una puse schimburi, îşi luă desagi de-a umăr, băta în mână şi hai la şcoală. Două zile trebui să meargă până ajunse în locul cu şcoala, c'atunci la început erau şcoalele rare; alt copil de vârsta lui s'ar fi întors de jumătate calea, că uite ce i se întâmplă:

Când dă să treacă peste un râu, vede un biet jidov, chinându-şi un cal slab ce trăgea o cărucioară cu sdrenţe, ca să intre în râu. Dar calul nu voia nicidecât. Atunci Pamfil se desbracă tute, îşi pune hainele şi desagi pe cărucioara jidanului şi intră în apă, ducând calul de căpăstru. Jidanul îi promise pentru această facere de bine, că-l va duce în căruţă, drag Doamne, cale de un ceas, până unde li-se despart drumurile şi-i va arăta calea cea mai oablă până în locul cu şcolile. Cum ducea Pamfil calul dinainte şi se uita tot în apă, să nu calee cumva într'o

șteolnă, el nu avu timp să se mai uite și la averea lui de pe căruță. Jidanul, fiind învăluit cu calul, pe care tot mereu îl îmblătea, încă n'avu timp să se uite pe căruță după lucrurile lui Pamfil.

Destul că, pe când fură dincolo de râu lucrurile lui Pamfil lipseau din căruță, iar el era gol după toată forma. Un alt bătat de vârstă lui ar fi rupt de plâns, el însă nu. Ca fulgerul de repede, pleacă pe termurele râului la vale și zări pe apă ici o cămașă, dincolo pălăria, mai la o parte sumanul și le tot scotea pe țermure, iar jidanul i-le aduna lângă căruță și i-le puneă să se sbicească. Mai cu greu își află desăgii cu merindea, că aceia se opriseră într'o rădăcină la marginea de dincolo a râului. I-i scoase și pe aceia, scoase din ei ce biată avea, dar acum ce să facă? Hainele, nu-i vorbă, se uscașeră, dar merindea? Cu deosebite pânea și brânza nu se putură folosi. Acum pleacă tu la școală fără merinde! Alt copil de vârstă lui s'ar fi înturnat îndărăt, bocindu-se. Dar el nu! Merse tot înainte până se apropiă de Năsăud, că acolo plecase. Pe câmpul Năsăudului se întâlni cu un domn, ce ieșise la

primblare. Și domnul, prietenos, îl întrebă, unde merge și ce-i cu el de-i tot ud, că în acea zi nu plouase. Iar el îi spuse din fir în păr toată întâmplarea. Și domnului i se făcu miță de pățania lui și-i zise! Mă, băiete, ai fi tu harnic să grijești de-o vacă și să o mulgi dimineața și seara? Iar Pamfil îi spuse că știe rândul vacilor, că doară cu de acelea a crescut; se ținea mare, drag Doamne!, că ce știe el. Și așa îl duse domnul acela cu el acasă și-i arată, ce să facă și cum să facă. Și din minuta aceea, Pamfil rămase servitor la domnul acela, care era un căpitan pensionat. Dimineața se scula des de dimineață, grija și curăța vaca, o nutrea, o adăpa, o mulgea și apoi căpăta și el o felle de pâne și un păhar de lapte, apoi mergea la școală. După o săptămână trimise vorbă mamei sale prin un om ce dusesese și el un copil la școală și care-i adusesese și lui ceva merinde, că adică mamă-sa să nu-i mai trimită nici o merinde, că are ce mânca, numai de hănticele să se îngrijească ea.

Plânse blata mă-sa, când auzi, că Pamfil al ei urmează și învățăturile și face și slujbă, de-și capătă cele de lipsă pentru tratu.

Trei ani de zile petrecu Pamfil în casa căpitanului, unde avea casă de locuit, lumină, căldură și mâncare, iar el în schimb pentru aceste tăta lemne, aducea apă, grijea de vaci și totuși îl rămânea atâta vreme, de învăța, cât era tot cel dintâi din clasă. Toți îl aveau drag, cu toate că din fire nu era copil frumos, dar era sănătos, harnic și cuminte.

Dar după trei ani de zile se văzu deodată în drum. Că murii căpitanul, iar neamurile împărțiră cele rămase după el și casa o dădură în chirie. Ce era să facă acum Pamfil? Mai avea de stat un an la învățătură, în clasa a patra, iar alt an în preparandie și apoi putea fi dascăl. Mai multe școli nici nu erau atunci în Năsăud, dar el nici pe acestea nu le putea găta, că nu avea cu ce. Măsa era săracă și cu o droaie de copil, iar bunul căpitan murise.

Așa fiind lucrul, merse la directorul școlii și ceru să-i dea dreptățile cum că a fost la școală trei ani de zile. Dar directorul un om bun ca pâinea cea bună, îi zise așa: Fiule Pamfile! Eu dreptățile ti-le pot da și trebuie să ti-le dau, că bine te-ai purtat și bine ai învățat, dar ce vei începe rogu-te?

Școalele nu le-ai găfat. Mai ai să stai doi ani până să poți fi dascăl cum e data. Stăi barem acești doi ani, cu toate că bine ar fi să stai la noi numai un an, până-ți găta clasa a patra, apoi să mergi la vr'un gimnaziu, că ai cap bun și din tine s'ar putea alege om mare, om luminat.

„Dar n'am eu ce sta la învățătură, domnule director, că mi trebuesc haine și mâncare și cărți, iar eu n'am cine-mi da cele de lipsă, că tată n'am, a plicat în revoluție, mama mi-ți săracă și eu o gloată de copil mai mic ca mine; domnul căpitan, care m'a ținut de pomană, a murit și așa nu am eu ce mai sta la învățătură“.

„O, iubite Pamfîle, numai de atâta te cătești? Vîno la mine, vei lucra ce ai lucrat și la domnul căpitan și vei fi la mine cum ai fost la el“.

Din minuta aceea rămase Pamfîl la directorul școalei. Îi lucra tot lucrul și urma și învățăturile.

După ce găta clasa a patra, merse acasă la mamă sa. Se miră, când îl văzu, cât e de mare și de spătos, iar când îl auzi odată vorbind nemțește cu notarășul, nu-și credea ochilor și urechilor.

Dar nu stătu mult acasă. După vreo câteva săptămâni, în care timp costi și uscă mai tot fânul de pe moșta mamei sale, zise odată către mamă-sa: „Mamă, eu de azi într'o săptămână plec iară”.

„Unde, dragul mamei? Doară iar la Nă-săud?”

„Ba merg dascăl. Am vorbit cu domnul părinte și cu domnul protopop și m'au pus dascăl în Dalea Sacă. Capăt pe an 40 fl. și de tot copilul 10 cupe de săcară. E'o cale scap și de cătante, că la primăvară imi vine rândul”.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„D'apoi bine, dragul mamei, le-a da Dumnezeu sănătate, că-ți dau și ție o lecuță de pâne în mână, că din aceea ni-i putea ajuta și pe noi, cât de cât”.

Și când fu colo pe la ziua Crucii, se duse Pamfil în Dalea Sacă și prinse a dascăli. Trăgeau copiii la el, că era omul bun și blând și-i învăța bine, de vedeai cu ochii cum înaintează copiii în învățăături. Trei ani încheiați a stat el dascăl aci și din simbruluța ce căpăta nici un ban rău n'a stricat și nici o cupă de secară n'a folosit pe seama lui, tot ducea la mă-sa. Iar el trăia de mâncare

la popa, că-i învăța copiii, iar ceva bani mai făcea cum seria la notarășul și din aceea se îmbrăca. Apoi haine scumpe nu purta: cioareci albi cu șnoare vinete, o zeche de pânură sură, ciobote leftine și o pălărie albă lată îi erau toate hainele, iar schimburi purta cum îi făcea măsă de pânză.

După trei ani de zile se mulțămii de dăscălie, cu toate că voia oamenii să-l înmulțească plata și să-l pună și notarăș, numai să stea la ei; dar el nu se mai învii; „vii merge la Blaj să gatii școalele“ zicea el.

Așa a și făcut. În zădar zicea măsă, că uite, ai ai căpătare bună, dar acolo vei avea cheltuieli și n'ai de unde cheltui. El luă în spate desagi, în care era toată averea, și nu se opri până în Blaj. Directorul de atunci al gimnaziului era un om vrednic, pe cât de învățat pe atât și de bun. Când merse Pamfil la el și-i spuse, că iată ar vrea să între în gimnaziu, îi zise directorul așa: „Bine, voinice, după dreptățile ce le ai dela Năsăud, eu trebuie să te iau în gimnaziu, dar uite, e lucrul naibii la mijloc; prunii cari intră în clasa primă gimnazială, sunt coala dela 11—14 mult până la 16 ani, iar tu ești

trecut de 22 ani. De-î voi să stai să gați clasele gimnaziale, vei fi trecut de 30 de ani până să le gați, apoi după aceea va mai trebui să stai 4—5 ani pe la școalele cele mari până să ajungi la ceva slujbă. N'ar fi oare mai bine să intri în preparandie, într'un an o gați și scapi la pâne?”

„Nu, domnule director, zise Pamfil; la preparandie puteam sta și în Năsăud, dar eu volu să urmez învățăturile mai înalte în gimnaziu, apoi fie ce-a rândul Dumnezeu. De un lucru singur te rog, domnule director, de este cumva lipsă în vreo familie de dascăl la copil pentru limba nemțească, eu ași intra bucuros, numai să-mi dee costul pentru învățătură, că eu atâta am cât am pe mine și hănticelele din dăsași”.

Directorul era unul din călugării cei vestiți ai Blajului. ședea într'o chiltuță la gimnaziu, unde tot mereu ținea câte un școlar, să nu fie chtar singur.

Act primi pe Pamfil. Dimineața îi aducea laptele dela seminar și pentru această slujbă căpăta și el un păhar de lapte și o fălă de pâne. La ameză îi aducea costul și rămânea

și pe seama lui cât îi trebuia : seara-l aducea cina și iarăși rămânea și pe seama lui ceva.

Așa stătu câteva zile. Cărți, din cari să învețe, îi da directorul și el mergea la școală regulat. Nu trecu însă nici timp de-o săptămână și se dovedî, că cel mai destoinic școlar în clasa I-a gimnazială e Pamfil Graur, pe care însă ceilalți școlari îl porecliseră în minuta, când intrase în școală, „Tata Pamfil“. Și el nu se supăra, că era într'adevăr mai mare și mai așezat decât toți.

După vreo săptămână, după ce-l cunoscuseră directorul mai bine, îi zise odată : „Doinice să-ți spun ceva : „M'am înțeles cu domnii profesori și au hotărît, că de vorești să fii pedel la gimnaziu, vei avea să duci și să aduci poșta, să fii rînd bun în clasă și pentru această slujbă vei avea 2 fl. pe fiecare lună. Apoi, de vrei, poți sta la mine, unde vei avea cele mai neapărat de lipsă : casă, căldură, lumină și câte-o leacă de mîncare, ce rămîne de mine. Pîne vei căpăta dela gimnaziu. Ori că, de vorești, este aci o familie a doctorului, acolo poți intra ca învățător la băieți pentru limba nemțească, că văd, că o știi bine. Acum odată poți alege“.

„D'apoi eu ce să aleg? Cum va vrea domnul director, așa să fie. Mulțumesc lui Dumnezeu, că m'a îndreptat la așa oameni buni“.

Acum ajunse directorul la îndoială; ar lăsa pe Pamfil să meargă la doctorul, s'a gândi, că-l alungă, și una ca asta nu voia, deoarece prea era tânăr și cum-se-cade; i-ar zice să steie aci, n'avea pe cine recomanda la doctorul: deci îi zise: „Ulte, voinice, la domnul doctor deocamdată n'am pe cine trimite un om mai potrivit ca pe tine, deci mergi acolo și te poartă bine, iar când vei avea lipsă de ceva, vino și-mi spune“.

„Mulțămesc, domnule director“.

Și se duse la doctorul, unde ședea cu copiii aceluia într'o odă, îi învăța și repeta cu ei lecțiile, iar în schimb avea mâncare și cortel cum-se-cade. De școală sta cu amândouă mântile și pe la domnul director se abătea baremi odată pe zi. Era bine văzut pe tot locul. Și fiind fectorul mare, cu mintea coaptă, și fiind și talentat și sârguincios, îi era numai jucăria învățatului. Așa trecu un an de zile. Ești la sfârșitul anului, cum se putea

prevedea dela început, ca cel mai bun în clasă. Ceilalți copii mergeau la Tata Pamfil ca la un adevărat tată, orice temă, cât de încurcată, el li-o descureca și la finea anului toți eștră bine.

În anul al doilea, când fu într'a li-a clasă gimnazială, băgă rugare să-l lase să facă și examenele de pe clasa a III-a Și ești bine. De aci încolo merse regulat în fiecare clasă regulat câte un an. Iar când isprăvi clasa a VIII-a, se dovedi că-l cel mai copt la minte decât toți ceilalți școlari și cel cu mai bune purtări. *BCU Cluj / Central University Library Cluj*

Intră în teologie. Acolo în patru ani termină cursul și-l veni rândul să se căsătorească și să-și ceară parohie. Aceste două lucruri încă le făcu, deși nu prea repede, că aci a dat de unele pledici, ce trebuiră delaturate. Adecă, când veni vorba să se căsătorească, dădu de o pledică destul de însemnată: El era omul cărții, cunoștea sute de scrieri, dar nici o fată. Pe la petreceri nu fusese, cu fete nu făcuse cunoștință, a juca nu știa; pe lângă acestea mai era și sărac — numai hatnele le avea de pe el și învățătura în cap; hatnele de pe el se vedea că's roase,

dar învățătura nu o văd, chiar fetele, mai de loc. Pe lângă acestea nu era nici frumos. Ca absolvent de teologie să mă dădă și el la o petrecere, unde erau fete și ficiori. Și se minuna mult, când văzu, cum colegii de al lui, la care el le dăduse lecții din cărți, în umblarea cu fetele sunt atât de iscusiți, iar el e bătă ca bătele. Se supără grozav în inima lui. Fetele nici grijă n'aveau, că el este învățat; ele nici nu aveau de unde ști una ca asta: ele se uitau tot la cei mai fânfoși și guralivi, iar pe el îl treceau cu vederea. Ce ar fi putut povesti cu el? Despre scriitorii latini și greci? despre filozofii germani? El afară de acestea nimic nu mai știa, iar ele n'aveau de unde ști, că au trăit cândva scriitorii latini și greci și filozofii germani. Deci merse din societate cu puțină nădejde să aște peneche din fetele, ce le văzuse acolo.

Dar fu o bună școală pentru el acea jumătate de zi, ce o petrecuse între ele. Se puse omul meu și celi și lucruri de acestea ușurele, ce le pricepeau și fetele, și de altădată, când mai lua parte la o petrecere, se desghieța și el. Multe îl aflară acum mai puțin urât, ca prima dată, ba una, fata unul țărăn

cu stare, care încă se civilizase câțiva ani la oraș, îl află foarte cumsecade. În urma urmelor numai auzirăm, că „Tata Pamfil“ se însoară. Noroc să deie Dumnezeu! Guă pe fata țăranului ăluta și căpătă și zestre frumoșică cu ea.

Acum veni rândul să capete parohie. Aci va fi mai ușor, gândi el, decât la însurat, că sfinții părinți dela Consistor mă cunosc mai bine decât fetele. Deci înaintă cerere pentru a căpăta o parohie de clasa I, după ce el știa că a fost cel mai bun din toți teologii. Dar s'a înșelat omul. Dela Consistor primi răspunsul, că parohia aceea nu-i de el! În urmă se convinse, că aceea parohie era dată unui fiilor de protopop, care avea bune proptele în Consistor, căci luase de nevastă pe nepoata unui asesor consistorial. „Adecă nici aici vrednicia nu-i luată în seamă?“ se gândi bietul Pamfilit și băgă rugare pentru o parohie de clasa II. Aceasta încă nu o căpătă — că ziceau sfinții părinți — aceea s'a dat unui preot bătrân cu merite. Pamfil însă n'are nici un merit, e cleric absolut și atâta tot! Acum ceru o parohie de clasa a III-a, dar i se răspunse dela Consistor, că

nu-l pot pune nici acolo, că el nu știe ungurește, iar parohia aceea e într'un așa loc că preotul român trebuie să știe ungurește. Deci concură la o Parohie de clasa a IV-a, care i s'a și dat. Acea parohie este chiar Valea Sacă, unde el fusese dascăl înainte cu vreo 12 ani. Bucuria oamenilor, când îl văzură iarăși în mijlocul lor și bucuria și a lui, că nu va mai fi silit să șadă la socru-so. Aci în Valea Sacă e el acum de vreo 32 de ani, mai jos nu l-au putut pune, iar mai sus nu au voit a-l pune. Și s'a cerut, până era tânăr, în câteva rânduri, ză-l ducă într'o parohie mai bună, dar parohiile mai bune sunt ale oamenilor cu proptele, iar el proptele nu a avut. Dacă a văzut ce-l și cum, și-a luat gândul de-a mai merge din Valea Sacă, că vedea bine, că zadarnic l-a fi. Și se puse și-și făcuse o leacă de moște, crescu vite și le vându și cumpără loc; și iarăș crescu vite și iar cumpără loc, până avu o moște frumoasă. Și preoteasa încă-i făcea mai în tot anul câte o bucurie, că în cei dintâi 12 ani avu nici mai mult nici mai puțin, ca patru fectori și patru fete. Dar cu fata a patra își puse preoteasa capul. Acum ține-te, Tată

Pamfilte! Crește tu opt copii fără mamă, într'un sat mărginaș și mic și sărac! Aci vin adevăratele lui năcazuri; aci și gândi și-și răsgândi toate zilele bune și rele, ce le avuse; aci se năcăji cât numai unul Dumnezeu știe chinul, ce l-a tras. Dar răului nu se lăsa. Iși purta oficiul cu cea mai mare sfințenie și era mamă și tată la opt prunci. Credea, că doară vor vedea și cel mai mari năcazul lui și l-'or muta într'un loc, unde să-t fie mai lesne creșterea pruncilor. Dar pace! Cel mai mari, ca cel fără năcazuri, nu știu să se pună în starea celor mici și necăjiți și așa pe Tata Pamfil îl lăsară să se svârcolească în Dalea Sacă, ca peștele pe uscat. Și-l durea inima pe Tata Pamfil, când vedea, cum unii cari nu aveau alt merit, decât că și slujba dumnezeiască abia o îndrugă, înaintează, iar el, care înaintea altarului era ca un înger și între popor ca un patriarh, el nu putea înainta, căci nu era neam cu cel mare. Era cât pe aci să dispereze, bietul om. Dar Dumnezeu îl întări în fire. De avea copii mulți și pentru creșterea lor mijloace puține, Dumnezeu voi ca baremi să fie copii buni, să învețe bine și să aibă purtări alese. Apoi

când Dumnezeu ține cu omul, o lume întreagă ce-i poate face?

Cu mare greu putu pune mâna pe un stipendiu pentru copilul cel mare, când era prin clasa a II-a gimnazială. Dar credeți că folosi copilul măcar un singur ban din acel stipendiu? Nu, el nu avea lipsă, că era copilul tătâne-său, învăța pe alții și în schimb căpăta toate cele de lipsă. Așa stipendiu copilului îl folosea Tata Pamfil pentru lipsele casnice. După ce găta școalele gimnaziale îi face Tata Pamfil propunerea să intre în teologie, că acolo va putea învăța fără spese. Ci tinărul nu se învot; „Dăd eu necazul în care înglozi dumniata, nu vreau mai intra și eu în el“. Merse la universitate și fără ajutor de un ban dela tată-so, în 4 ani de zile găta drepturile și căpăta diploma de doctor în drepturi.

Din acest minut începu a răsări încet pe încet soarele și pentru bietul Tata Pamfil. Că lultu, care făcuse doctoratul în drepturi, se duse practicant la un avocat și-i trimitea tătâne-său la fiecare primă 10—15 fl. Iară după trei ani de zile făcu examenul de avocat și-și deschise cancelaria la un oraș

mare. Acum toate lucrurile Tatii Pamfil luară altă față, că lultu luă pe toți copiii la sine, pe toți îi folosea în cancelarie în orele libere și fiecare scria, cu fete, cu fectori, măcar atâta cât le plătea mâncarea. Inceț, încet isprăvi și copilul al doilea drepturile, al treilea medicina și al patrulea profesura. Cești doi mai mici trecură în România, unde munca este mai bine plătită, decât la noi și de unde trimiteau tatălui lor bani de plăti toate datoritiile, ce le făcuse, când ei erau mici.

Fetele cele mai mari sunt măritate bine, după oameni aleși, iar cea mai mică o mărită chiar acum după un cleric pe care l-a și luat de ajutor lângă sine. Că și zice părintele Pamfil: „Valea Sacă, — cu popor puțin și sărac, dar e parohie cu noroc. Am o leacă de moște, ce-i cumpărată din zilele cele bune, când fmi trăia preoteasa, nu bucuros ași vinde-o. Deci ginerele să-mi rămână ajutor bătrânețelor, că chiar în Valea Sacă l-'or lăsa doară și fără patron“.

Acum cântă părintele Pamfil și de zece ori pe zi: „Preamărit fie numele Tău, Doamne, pentru toate câte mi-ai făcut mie!“

Bătaia lui Dumnezeu.

Mai sunt ei și acum ici-colea câte un gospodar avut, dar ca Petrea Păuneștilor dela noi, parcă rar ai mai afla și de ai umbla țara lungiș și curmeziș, cu lumina aprinsă — cum se zice. Că Petrea Păuneștilor tot a fost noroc și 'n cioboate. Dela tată-său îi rămase moște mare și bună și vite și acareturi, dela socru-său rămase altă moște mare și bună și acareturi și — pe deasupra — o nevăstuță ca un păun.

Vezi că Petrea fusese singur la părinți și părinții lui erau cei mai mari gospodari, iar socru-so încă fusese gospodar avut și avusese numai un fecior — ce murî în bălțile cu Pratsul — și pe Fîruța. Iar pe Fîruța o luă de nevastă Petrea Păuneștilor și așa împreună două gospodării, cele mai mari în sat și Petrea din avut ce fusese se făcu boter întreg.

Când s'a văzut el singur stăpân pe amândouă gospodăriile cele mari, colo, după ce băgă sub gîle pe părinți și pe socri, își zise ca bogatul din evanghelle: „Sparge-votu gîlnițele mele și mai mari le votu zidi și um-

plându-le de bunătați voi zice sufletului meu :
Suflete al meu, mănăcă, bea și te desfătează
că ai averi adunate pe mulți ani!“

Așa zise badea Petrea și așa făcu. Casa,
ce-i rămase dela tată-său, era pe o grădină
prea mică, pentru o gospodărie mare ca a
lui nu-i încăpeau grajdurile și șurle, ham-
barele și cotețele, clăile și stogurile. — Casa,
ce-i rămase dela socru-său era, ce-i drept,
pe-o grădină destul de mare, dar era pe o
zăhată (ulicioară) strâmtă și tinoasă și avea
acolo niște vecini, de cari nu i se prea îm-
părea, că erau cam lungi la degete. Deci
își zise: am un loc mare și frumos chiar în
capul satului, pe lângă el trece drumul țării,
iar pe la celalalt cap al lui trecea pârăul
morii. Acolo o să-mi fac casă nouă și șură,
grajduri, acolo mă pot întinde cum mie-mi
place, nu voiu mai fi strâmtorat de nimenea.

Și cum a zis, așa a făcut. A desfăcut
casele și toată gospodăria socru-său, din
bârnela cele bune își făcu o casă mare, cu
multe încăperi, ca cele boterești. Apoi des-
făcu casele și gospodăria ce-i rămase dela
tată-său și din ele făcu șuri și grajduri mari
și largi, să-i încapă toate vittele, și-și făcu
hambare și câte acarețuri toate.

Un străin, ce trecea și vedea gospodăria lui cea mare și frumoasă, credea, că vede gospodărie boterească, nu altceva. Cele două grădini, rămase goale, le umplu cu pomi roditori, de-și era mai mare dragul a privi la ei.

Dar parcă-i făcătură! Unde-i avere mare, acolo nu prea e noroc la copii. Așa era și la Petrea Păuneștilor. Care copil cum îl avea, trăta un an-doi și-i muria. Așa micul a îngropat vre-o 3-4 copii. Se luară pe gânduri badea Petrea și lelea Firuța. Acum oamenii începeau a vorbi în treaba lor, ca oamenii: ba că ar fi casa în loc rău, în loc fără noroc la copil; ba că s'au mutat în casă pe vreme nenorocoasă; ba că de ce n'au pus sub fundament cap de om, ori baremi de ceva dobitoac?

Și cercat-au ei, care cu ce numai l-a învățat, cu slujbe pe la biserică și pe la mănăstiri, cu milostenii pe la săraci, dar pace! Copiii nu le trătau. În urma-urmelor dă Dumnezeu, că mai au un fectoraș, tocmă când erau de zece ani luați laolaltă și acela da semne de viață. Era sănătos, frumos, voinic, creștea ca din poveste. Acela și trăi și ajuns

vârsta școlii și trăi și mai mult, cum vom vedea îndată.

Dar când era de vârsta școlii își făceau ei capul călindar și mintea sfredel: să-l lase la școală, să nu-l lase? Ei ziceau: Ar fi bine să-l lăsăm la școală, nu multă vreme, așa vreo 2—3 ani, să apuce o leacă de învățătură, câtă brumă-o putea; să poată cât de cât cetti într'o carte, să poată scrie câte-o slovă-două, când va cere nevoia, că la atâta *blagă* (*blagă* = avere mare) nu strică o lecuță de învățătură.

Dar lelea Firușa era de altă părere. Dumnia-ei zicea așa: Să mulțămim lui Dumnezeu că-l avem și să ne rugăm sfinției sale să nu ni-l iee, să nu ne mai sburde mintea a-l da la învățături, că acolo dascălu-i bate, copiii se împing și, de aud că a pus cineva mâna pe Toderășul meu, cad în păcate, că popă să fie, nu dascăl, și-l opărese cu apă fiartă. Avem dela Dumnezeu destulă *blagă*, l-om face gospodar cinstit, cum a fost tata și tată to și cum ești tu. Că tu încă nu ști carte, nici tata n'o știut, nici soceru, dar schimbatu-s'au ei cu cărturarii? Și tu schimbatu-te-ai cu un preot? Că, nu zic ba, bună-i învăță-

tura la ce-i ce nu au avere, că trăiesc săracii după ea, cum pot și mai bine și mai cu subțirelul, după cum li s'ajunge plata și cum li-i de mare gloata; dar un gospodar cinstit, un om care are din prisosință cele trebuincioase, ăla n'are lipsă nici de o carte.

Dar, răspundea badea Petru, dar, mulere hăi, amu ei că-i musai să-și dee tot *natul* (tot *natul* = tot insul, fiecare om) copiii la școala din sat, amu ei că nu-i ca pe vremile când eram noi copii, amu-i altă lume. Ei că de nu dai copilul la școală, plătești gloaba, plătești pedeapsă, mai întâiu cinci pușori, pițule, al doilea o coroană, de nu două, al treilea florintul deplin, Apoi, vezi tu, bogat în sus, bogat în jos, dar să dai în toată săptămâna 2—3 coroane, iată numai așa, imi vine nu știu cum. Mai bine să-l lăsăm noi să meargă el la școală, că doară știu că n'a mai sta nici dascălul cu bâta tot pe el, că mai sunt în școală și alți copii.

Copilul, vezi bine, auzia tot sfatul părinților lui și se înflora de gândul, că va fi dus la școală și acolo va căpăta bătăile câtă ploate dela dascăli. Deci își luă și el inima

în dinți și zise, că el odată cu capul n'a merge la școală.

Lelea Fîruța prinse a plânge de mila lui, că doară era dragul mami și plângea și plângea. Și rogu-te, cum n'a plânge dumnea-ei, că doară-și vedea (în minte) copilul în școală, între ceilalți copii, cu părul tuns scurt și bătut de dascălul. Deci printre plâns și lacrimi își îmbună copilul: Nu te teme, dragul mami, că nu te dă mama la școală, nici să știi acurat, că dau pe toată ziua o coroană, până se plînese anti, de nu te vor chitema la școală.

Badea Petrea sta îngânduret. Dumniatul se gândea așa: Trătesc cu Fîruța de 17 ani, plângând n'am văzut-o numai când ni-a murit câte cineva, amu har-Domnului, nu avem de-a plânge de nimic, gospodăria merge bine, noi suntem sănătoși, copilul dă semne de vleață și de înțelepciune, de ce oare ași face plâns și tânguire în casă? Din pricina secretelor de școale? Mânce-o focul, de a mea grije. Nu-l dau și pace! De se întâmplă să se spărie de dascăl, ori de l-a împinge vreun alt copil și l-a lovi, atunci în casa mea numai plâns și văetare va fi. Nu-l dau, și pace și sănătate!

Făgădui dar mureii și copilul că va pune el trebile la cale, să nu fie chemat Toderăș la școală. Și toți se înseninară. Copilul era votos, iar lelea Fîruța 'l săruta și desmterda: Nu te teme, putucule, că nu te-a lăsa mama la școală să te bată dascălul, că mama numai pe tine te are, n'are o sută de copii!

Așa fiind înțelesul, badea Petre luă su-manul între umeri, subsuoara stîngă luă un caș mare cât un ciur și hai pînă la domnul părinte.

Părintele se cam miră, când îl văzu intrînd, că nu prea era obiceiul lui badea Petre să meargă pe la dumntalul, era învăluit cu gospodăria atît de tare, că nu vru să primească nici a fi epitrop la biserică, nici la școală. „Sunt prea învăluit cu gospodăria“, zicea el, când îl îmbla preotul și sătenii să-l pună epitrop, „nu pot primi, vă mulțămesc frumos de cinstea și omenia cu care mă vedeți, dar nu zău, nu pot primi, sunt ca omul singur, numai pe străini nu mă pot răzîma“.

Așa el nu primea să intre în nici un fel de slujbă, nici la comună, nici la școală,

nici la sfânta biserică. Era omul învăluit. Din această pricină nici nu-l vedea nimenea pe la primărie, numai când își plătea birul; la biserică mergea în toată Dumineca și sârbătoarea, dar la școală nicidecum. „Ce să caut eu acolo?“ își zicea el, când îl poșteau episcopii să meargă la examen, „copiii de școală nu am, iar acasă am atâta învăluitală, de nu-mi văd capul“.

La preotul mergea din când în când, când era nun mare. Și era cam des nun mare, că cine să fie, de n'or fi cei bogăți? Că doară nănăștia-i împreună cu cheltuteli, iar omul sărac nu-și poate băga capul în datorii, de dragul nănășiei. Când era doară nun la cineva, atunci mergea badea Petre până la preotul, altcum ba.

Când îl văzu acum preotul, că intră la el, îl ieși înainte, ca la cel mai mare gospodar din parohia sa și de departe-l întrebă, râzând prietenește: „Pe cine mai legăm de lume, frate Petre?“ îi zicea frate Petre, că preotul era mult mai bătrân decât el și nu se cădea să-i zică „bade Petre“, iar fiind gospodarul cel mai de frunte, deși era tinăr, tot nu se încumeta să-i zică „mă Petre“, ci-i zicea frate ori fiule Petre.

Aşa-l întrebă şi acum : „Pe cine mai legăm de lume, frate Petre?“ Iar badea Petre îşi luă pălăria de pe cap, îşi netezi mustaţele şi răspunse cu glas smerit, ca omul de omenie când vorbeşte cu preotul lui : „Deocamdată nu cununăm pe nimenea, domnule părinte, fără... poftesc...“ şi-l dete caşul. — „Mulţam, frate Petre, mulţam şi pofteste înlăuntru, vei fi având să-mi spui ceva, te miri, ca omul...“

Şi intrară înlăuntru şi badea Petre începuseră aşa : „Domnule părinte, am venit cu o rugare foarte mare la sfinţia ta. Că să vezi, domnule părinte, Toderaş al nostru vine pe şapte ani, e scris la şcoală, dar noi nu-l putem da nici decît. Că, să vezi, domnule părinte, copilul e spărtos. Cum şedem afară din sat, nu prea a venit între alţi copii. Apoi, cum numai pe el îl avem dela Dumnezeu sfântul, l-am ţinut ca pe apă puţină, l-am ferit ca ochii din cap. Acum dacă deodată l-am trimite la şcoală, poate să se spărie de dascălul, să încapă într'o spaimă, se poate să-l împingă vreun copil, ori poate el să împingă pe alţii, şi-l pricina gata. De aceea am venit să te rog să faci ce-i face şi să-mi

faci copilul scăpat de școală, că-ți dau ce-i pofti. Ți-'oi plăti, domnule părinte, ce-i cere ți-oi da, numai nu mi-l sili la școală, că de-a fi musai să meargă și i s'a întâmpla ceva, nu știu ce m-aș face. Mă-sa ar nebuni de supărare, iar eu... știe-mă Dumnezeu ce ași face într'o undă („într'o undă“ și „într'o bobotă“ va să zică în „prima furie“) apoi nici copilul nu vrea nici s'audă de școală. Îți dau o sută bună, ori o vacă care-i zice din ale mele, ți-o aduc deseară, numai fă-l scăpat...”

Așa vorbi badea Petre, iar domnul părinte îl ascultă până în capăt, apoi începu așa: „Fiule Petre! Mă prinde cea mai mare mirare, cum de chiar dumneata, fruntașul gospodarilor noștri, vii la mine cu așa o rugare. Îți spun drept, că eu nu te pot înțelege! De moarte mi-am adus aminte, dar de una ca asta, ba! Eu credeam așa, că după ce Dumnezeu sfântul ți-a dat avere așa frumoasă și după ce ai un copil, numai un copil, dumniata pentru cât bine-i în lume nu-i umbla să-l scoți dela școală; ba credeam cu totul altceva, credeam că te vei năzui să dai copilul la școalele cele mari, să iese din el

om luminat, judecător, avocat, doftor ori preot. Că — să vezi d-ta, frate Petre, neamul nostru are mare lipsă de oameni învățați. Și pe aceia de unde să-i iai? Bogații își opresc copiii dela învățătură, cum văd că faci d-ta, iar săracii? Ei nu au de unde cheltui pentru copiii lor, până să-i vază ieșiți din toate școalele. Și așa rămânem tot coada neamurilor. Și așa nu-i bine, că din lipsa de oameni ieșiți din sânul nostru, judecător străin ne judecă, avocat străin ne apără (cu numele, că în adevăr mai mult ne opasă), doftor străin ne vindecă, Inginer străin ne măsură și ne comasază moștile noastre și dacă toți ar zice ca d-ta, atunci preot străin ne-ar face și sfânta slujbă și dascăl străin ne-ar învăța și copiii în școală. Dar așa nu merge! Pune-te dar, frate Petre, și-ți bagă alte gânduri în cap, lasă d-ta copilul la școală, mai întâi aci în sat, apoi de vom vedea că învață ceva și bineșor, pe alt an, ori peste doi ani, îl vom trimite la școalele cele mari din oraș. Și scoatem din el om învățat, cât să se mire împrejurimea asta și să zică: „drept că numai un Petru Păunescu este, dar și om învățat ca copilul lui nu mai este

altul în lume și pe sub soare“... Așa te gândește, frate Petre!“

— „Că una ca aceea n'a fi, domnule părinte, nu poate să fie, n'am numai pe Toderăș. Il las să se facă gospodar și om cinstit, nu mi-oi mânca ce am eu el pe la școale. Încă de aști avea baremi doi-trei — treacă ducă-se; dam pe unul într'o cercare, dar așa — nu se poate!“

— „Dar, frate Petre, i-ar strica lui Toderășul d-tale o leacă de învățătură și de va rămânea gospodar? Oare d-tale ți-ar fi spre ceva stricăciune de ai ști ceti și scrie? Ce pagubă ai putea d-ta avea în gospodărie, de ai ști carte? Ți-ar fi spre stricăciune să poți ceti în cărțile cele sfinte și să vezi de-ți înseamnă birul bine ori ba? Rogu-te, spune! Ori eu, că sunt preot, nu port și gospodăria? Ori eu nu v'am povățuit de a-ți prins a sămâna napi, luțernă, trifolul? Ori nu eu am făcut cel dintâlu pomăt în cimitirul bisericii și nu după mine v'ați luat d-voastră și v'ați făcut pomăturile cele frumoase, ce le aveți? Și oare eu aceste lucruri de unde le-am știut? Doară dela tata le-am învățat? De unde? Tata a fost gospodar cinstit, dar ne-

cărturar, ca d-ta. Dar toate aceste le-am învățat în școală dela dascăli și, după ce am ieșit din școale — acasă din cărți; am citit din cărți și din gazete cum face lumea cea învățată și am cercat să fac și eu, ca ea. Și după ce am cercat și am văzut că-i bine, v'am povățuit și pe d-voastră și toți ați văzut că-i bine așa și lată că azi toți gospodarii fac după cum citii eu, că fac alte neamuri mai luminate. Vezi dar, că și la gospodar e de lipsă cartea? De ce dară ți ai feri d-ta pe Toderaș de carte? Facă-se gospodar dacă așa vrei d-ta și dacă și lui așa-i place, că bună-i gospodăria și cinstită, dar învețe mai întâi o leacă de carte, cât de cât, baremi aci la noi în sat în școluța noastră..“

Pricepea acum badea Petre că zău drept are părintele, că nu era până într'atâta de bătut la cap, să nu priceapă, dar îi era groază când se gândea, că Toderaș încă nu are voie de școală și peste voia lor nu făcea badea Petrea nimic, că doară nu și-a aprinde pale în cap. Dumniului ca om cuminte și cum-pătat ce era, își zicea așa: Tot ce se întâmplă în casa omului trebuie să se întâmple cu știrea și învoirea amândurora, cu învoirea

bărbatului și a murelei, nu-l iertaf să fragă unul „hăis“ și altul „cea“. Deci știind că lelea Fîruța nu vrea nici să auză de școală, el încă trebuie să fie împotriva școalei, nu prin convingerea, el pentru „pacea casei“. Așa fiind lucrul se întoarce dela domnul părinte făgăduind, că s'a mai înțelege cu boreasa.

— „Înțelege-te, Petre, că înțelegere trebuie să fie între bărbat și mulere, înțelegerea o vorește și Dumnezeu și oamenii cei de omenie, dar înțelegere bine pricepută numai în lucruri bune, iar școala este lucrul cel mai bun, ce-l putem da zestre copiilor noștri“.

Badea Petre mergea ca prin pământ până acasă. Acolo spuse lelei Fîruța, ce auzi dela preotul, dar credeți că dumnia-el așteptă să spună chiar toate din fir în păr? Feri Doamne! Dumnea-el începu cu o gură la badea Petre, cât să te păzească Dumnezeu! „Așa, adică tu te lași ademenit de preotul? Adică ție-ți e mai scumpă vorba lui, decât înțelesul nostru? De copil nu ți-e milă, l-ai duce la foame și la bătaie, ca și când noi am avea nu știu câți copii și nu am avea cu ce-i ținea? Dorbele mele nu le încrestezi în nimic, ca și când m'ai fi prins de pe apă,

m'al fi adunat de pe drumuri! Ascultă dar de preotul, dă copilul la școală, dar să ști, că de l se întâmplă ceva, cu mine ai gătat-o“.

Și prinse a plânge lelea Fîruța și plângea și Toderășu mami, iar badea Petre ieși afară trântind ușa în dosul lui. „Ce păcatele mele m'oi ști face?“ gândia el: „popa-mi toacă într'o formă, boreasa mi-se bocește într'altă formă! Dar nu cu popa m'am cununat...“

Cum făcu, cum dresе badea Petre, aceea-l grija lui, destul că Toderăș fu scăpat de școală și pace și vote bună era iară în casa lui. Cuvânt legănat între el și lelea Fîruța nu se mai lvi; gospodăria mergea cinstit; din avuți, ce erau, pe zi ce merge se mai îmbogățiau. Copilul creștea frumos și spătos, ca cel ce numai mîncă, bea, doarme și se joacă. Li era mai mare dragul la lelea Fîruța, când se uita la el. Numai de mi-l-ar ținea Dumnezeu l zicea ea în gândul ei și de multe ori gândul îl auzia copilul.

Dreamea tăcea și trecea. Toderăș se făcea din zi în zi tot mai mare și mai frumos, dar osul lui nu se deprindea nici cu o muncă. De vrea badea Petre să ducă pe Toderăș cu el la plug, lelea Fîruța începea: doară

n'o să rămână acasă singură ca cucul, hargatele (bucovinenii zic argat și hargat la ceea ce noi zicem slugă și slujnică, servitor și servitoare) le trimit cu demânzare la lucrători, hargății sunt la câmp, eu cum o să înving singură acasă? Cine să-mi aducă lemne la bucătărie? Dar la vițel cine să dete? Dar la porci?

Și așa Toderaș sta tot pe lângă oale cu mă-sa, că doară de aceea era dragul mamei, putul mamei, frumușelul mamei, bunul și hărnicuțul mamei. Și badea Petre încă, întocmai ca bun creștin ce era, se gândea în toată forma: de nu-l port de micuț cu mine la plug, atunci când va fi mare, îl vor mirosi greu coarnea plugului și s'a alege din el omul cel mai slăbănog; de-l duc cu de-a sila la plug, toată ziulica mi s'a scânci pe brazdă, iar mă-sa s'a boaci după el ca după mort. Apoi întâmplase să-l julească numai o lecuță oțina ori obala, că-mi aprind paie în cap cu mă-sa.

Așa se gândi badea Petre și lăsă pe Toderică azi acasă, mâine acasă, poimâine acasă, iar el mergea la plug cu argații,

Dar oare Toderaș ce ispravă făcea pe acasă? Cu ce se îndeletnicea el toată ziulica?

Vara se scula colo pe la prânzul cel bun. Mă-sa-l aștepta cu mămăliguța caldă, cu lapte dulce, cu smântână, cu brânză, cu ce-i cerea inima. Apoi se mișca a lene de colo până colo, până-i ieșea bine somnul din cap. Dup'aceea o croia oblu la uliță, unde da de copil; și se juca până-l rupea foamea, ori alerga la părăul morii, la scăldat. Acolo se deprindea la fel și fel de năzdrăvenii, să se urce prin arini și prin sălci la cuihuri de paseri, se deprindea în aruncatul cu pietri, dând după rațele și găștele, ce erau p'acolo. Intr'atâta-i luase rău groaza găștele și rațele, de îl cunoșteau de departe, ca pe uliu.

Minteni-minteni venea la lelea Fîruța câte o mutere la pără: copilul dumnitale mi-a schlopăt o găscă, ori: Toderică mi-a omorît o rață, ori: ficleorașul d-tale mi-a schilăvit un purcel... Iar lelea Fîruța pe toate le împăca; la una-i de o legătură de brânză, să nu mai facă gură pentru un lucru atât de mic; la alta-i da un șold de porc, la alta un blid de urdă, la alta o legătură de fărină... și pacea era gata.

Lui badea Petre nu-i mai făcea ea su-părare cu poveștii de acestea, că are el de-

stul de lucru și destulă învălăială cu gospodăria; pe Toderăș însă-l mustra groaznic, când erau num'amândoi: iar ai aruncat cu pietri, ștregarule, de ai schlopăt o găscă! Acum te spun la tată-to! — Atunci Toderăș se *drâmboia*, se făcea supărat, se scâncea (se făcea că plânge) iar mă-sa numai decât îl îmbuna: noa, fact, dragul mami! nu mai plânge, că nu te spune mama, dar tată-ți spun, mai mult să nu schilăvești găștele oamenilor, că doară și lor li-i pagubă... N'ar fi vrut lelea Fîruța, pentru cât bine-i în lume, să vadă pe Toderică supărat, deci îl mângăia și-l îmbuna cum știa ea mai frumos, să-l treacă supărarea și să mânânce putul mami, să prindă putere.

Așa trăia Toderică vara 'ntreagă, iar de cătră toamnă sburătăria toți pomii vecinilor. Și era meșter în aruncatul cu peatra! Tălula măru, care i-l arăta!

Pentru astfel de năzdrăvenii țărăși da lelea Fîruța legătură de brânză și blide de urdă...

Iarna avea Toderăș alt lucru: gheața și săniuța erau două lucruri, pe care el le știa mai bine decât toți copiii din sat, de-l punea

tată-s'o să-i ajute la încărcat de gunolu, arunca de două-trei ori cu lopata ori cu furca și aleargă-'n casă, ori că i se desleagă o opincă, ori că i-o sărit nu știu ce într'un ochtu, ori că teacă, ori că pungă, numai să se vadă scăpat de muncă, cu ceva *podoimă* (podoimă = pretext). Apoi atâta-l mai vedea tată-so că mă-sa numai decât îl desbrăca, și-l punea în pat cald, să nu-i fie ceva rău la Toderică al mamii.

De zicea badea Petre, că așa nu-l vine la socoteală, cum crește copilul fără să pună osul la ceva; lelea Fîruța-l trăgea de o parte și începea la el: Da ai tu minte, bărbate? Dar de *înfulicat* (a înfulica = a ridica ce trece peste puteri) la gunoiu și oasele lui? Doară vezi că-i *numai canură*... (E un proverb: E numai canură = e pospolat, nu e îndesat, tare, voinic de purtat greutate.)

Așa creșcu Toderică până fu de 12-13 ani. Atunci se rușina el singur a mai *bate lela* cu copiii pe uliță, (a bate lela = a umbla în nimicuri, fără ceva lucru) că cei de vîrsta lui toți erau la vite ori la alt lucru, deci lua și el bâta 'n mână, traista plină de merinde de-a umăr și merse să păzască boii la pă-

șune, cu alți copii de vârsta lui. Dar nici acolo nu făcea ispravă mare. Mai mult grijeau alți copii de boii lui, decât el, iar mă-sa le da și acelora câte ceva, mai una, mai alta, ca mamele cele bune și avute, pe lângă că el împărția merindea cu ei, că el ducea merinde tot ca pentru trei.

Umblând la boii învăța Toderică câteva lucruri frumoase și bune: a zice 'n fluer, a juca și a fuma. Fluer îl cumpără tată-său, că așa se cade la bouari, a juca și a fuma învăță dela alți copii mai mari. Acum era fecior deplin! Punga tot plină-i era de tutun și de hârtiute, suceea sugărilor mai repede decât orice flăcău și trăgea una după alta și mai da și altor copii, ca să-i adepă boii și să-i întoarcă când vreau să fugă de muscă.

Când vent toamna, de se adunară vitele de pe câmp în grajduri, Toderică era deprins bine la aceste lucruri: zicea în fluera de gândea că cu fluera 'n mână l-a făcut mă-sa; juca ca un călușer și fuma ca un turc, trăgea fumul afund în plept, apoi îi da drumul și pe gură și pe nas.

De aci 'n colo în toate serile era prin șezători și nu venea acasă până noaptea

târziu. Prin șezători mai învăța un lucru bun : prinse a bea vinars, cum îl imbiau și ademeniau fectorii cei mari. Astfel el se deprindea încet-încet la toate lucrurile cele... rele.

Dacă-i zicea tată-său vr'odată, că la ce mai merge 'n toată seara pe uliță, că-i numai copil încă, atunci numai decât începea lelea Firuța: „Doară știu că n'o cloci pe tăcluni, ca noi!?“ Lasă-l să-și petreacă, că așa și petrec „fectorii!“ Că era doară fector mare, că umblase o vară la boi!

Dar cu de ceste Toderică se strica cu desăvârșire. Nu era încă de 17 ani și bea vinarsul ca apa, fuma tutun zi și noapte, era plerit la față, ochii-i erau intrați în cap, tot brezde vinete pe sub ochi, slăbit, leșinat, verde la față ca iarba, de gândea că bolește.

Dezi că nedormirea și ștregăritile îi săcară măduva de tinăr!

Prieteni avea destul, că cine să-și albă prieteni, dacă n'a avea Toderică, fectorul celui mai avut gospodar, al lui Petrea Păuneștilor; dar avea tot prieteni de acela, cum zice cântarea:

Așa zic prietenii mei
Ce-olu avea să beau cu ei
Apoi să mă las să pieli!

Și el avea bani mereu, că doară mă-sa mintent-minteni îl da câte-o coroană-două, c'avea de unde.

*

Când era Toderică de 18 ani, căzu greu bolnav la pat. Nu putea mânca, nu putea bea, tușea o tușă seacă, răgușise- 'n grumazi, era săc și rece ca un strujan despotat de fol. Mă-sa plânga la capul lui: „Dat de mine și de mine, ce m'oiu face, de n'oiu avea parte nici de Toderică?”

Badea Petre își frânga mântile, umbla ca prin pământ, nu știa ce să înceapă. În năcazul lui cel mare se duse, unde merge orice creștin, când dă de ceva rău, — se duse pân' la preotul și-l rugă să ostenească până la el să cetească lui Toderică, că uite din chiar senin a căzut la pat și tușește de se prăpădește.

Și se duse preotul și-l ceti, dar dupăce găta cu cetitul, spuse lui badea Petre și la lelea Fîruța așa: „Dragli mei, bună-t și sfântă ruga lui D-zeu sfântul, dar mie mi-se pare, că fectorului trebuie să-t aduceți doftor și un doftor priceput, că mie nu mi-se pare de tusa lui și de răgușala lui. Mergi deci frate

Petre, la târg și spune unui doftor ce-l și cum e cu Toderică al d-tale și-l adă 'ncoace. Încă azi să mergi, ca nu cumva mâne să fie prea târziu“.

Se spătmântară bleștii creștini de vorbele părintelui, lelea Fîruța prinse a se boici ca după mort, badea Petre își freca mâinile; dar preotul le spusese numai adevărul, numai aceea ce era dator să le spună, ca un om învățat și cuminte, ce era. Dar lelea Fîruța, bocindu-se aci între preotul, sbiera cât o lua gura, că ea nu se învoleşte odată cu capul, ca să vină la copilul ei doftori, că neam de neamul ei n'a fost pe la doftori. Badea Petre clătia din cap și sta bulmăcit, de cine să asculte? Preotul zice doftor; femeia-i zice — nu doftor!

Peste câteva minute satul era plin, că Toderică a lui Petrea Păuneștilor e atât de bolnav, cât chiar părintele, care i-a cettit, le-a spus să-i aducă doftor din oraș, că atâta-i de slab, de nu mai este nădejde, fără doftor; ba unii spuneau că Toderică trage de moarte, ba unii că a chiar murit. Muterile prinseră a veni cu droata la lelea Fî-

rușă, fiecare câte cu o vorbă bună, fiecare cu câte un sfat înțelept.

Una-i zicea: „Nu te teme, Fîrușă, că mai rău a fost omul meu; își rupsesse un picior de abrustul și vezi-l că iar e om?!“ Alta-i spunea: „Cearcă numai cu lapte fierț proaspăt cu unsoare de găscă, că acela moate tusa și vindecă amorțea“. Alta iarăși îi zicea, că nimic nu-i mai bun ca hreanul ras și amestecat cu miere de stup. Și câte și mai câte doftorii îi spuneau femeile și lelea Fîrușă toate le cerca, numai de doftor să nu audă, că doftor e cel de sus, iar la doftori de prin orașe neam de neamul ei n'a umblat.

Dar în cele din urmă, totuș, la vreo câteva zile, își lua badea Petre înțina în dinți și merse la doftor fără știrea lelei Fîrușă. Și spuse el doftorului din fir în păr tot ce-i cu Toderică. Și luă pe doftor cu el, îl puse în sante și pân' acasă la badea Petre nu se opriră.

Toderică zăcea dus. Doftorul îi pipăi mîna, îi ascultă răsufarea, puse urechea pe pieptul lui, îl ascultă cum tușește și scrisese ceva, pe un petec de hîrtie de trei degete de lat și-i zice lui badea Petre: „să meargă

un argat călare numai decât la spicerie în oraș, colea pe cina cea bună poate fi îndărăt; eu nu merg de aci până mâne, rămân la domnul părinte. „Când va sosi argatul, cu ce-l scriși pe Țidula asta, să vii după mine la părintele. De mâncare să nu dați feciorului decât numai lapte călduț, de beut tot lapte, de va cere“.

Cu vorbele aceste merse doftorul, îngândurat, la părintele, iar badea Petre puse numai decât un argat călare, care sbură până la oraș.

BCU Cluj / *ntră* *niversity Library Cluj

— „Din ce poate să-i fi venit la feciorul bocotanului (țăran avut) o boală așa grea părinte?“, întrebă doftorul pe preot, după ce-și dădură bună vremea, ca buni prieteni, ce erau. Nu cumva Petru Păuneștilor, avut fiind și sgârseit, a pus feciorul la muncă prea grea! Că feciorul acela n'are o plămână și cealaltă-i ca dușă. Mult, dar mult zic, de va mai putea trăi până la primăvară că nu-i nici un modru. Așa-i de intrat răul în el, cât numai pe la spitalele din orașele cele mari mai vedem câte unul, așa de sdruncinat la sănătate. Auzi, părinte, pe sale nici nu cre-

deam, că pot da de un așa bolnav. Ce sput dumniata, din ce să-i fi venit? Nu cumva din ștreqărit?

— „Ai găcit, doctore, ai chiar găcit. El a fost dragul mamii. Toate-i erau tertate, numai să nu se supere cumva putul mamii. La școală nu-l deteră nici batăr alci în sat, ca să nu deie scumpul mamii de ceva greutate! la lucru nu l-au pus, că doară era scumpul mamii, d'aurucul mamii; de tinăr se învăță la fumat de tutun și la băut de holercă și la petrecerea nopților în șezători și pe la beuturi. Acum iacă urmarea!“

— „Așa, părinte, așa! Apoi ține minte, că doftorul va fi de vină, că nu l-a dat leacuri de cari vindecă, ci de cari omoară. Am mai pășit de aceste!“

Colo pe la cina cea bună venit badea Petre la părintele după doftor, că sosise argatul cu doftorile din oraș. Și merse doftorul cu preotul acolo și mai căutară pe Toderică și mai îmbunară pe blejii creștini: „Puterea lui D-zeu este mare, El dă și El ta boalele, noi trebuie să cercăm, cât ne slujește priceperea. Dați din doftorile aceste de trei ori pe zi câte o lingură, iar de mân-

care-i dați numai lapte călduț, ori zamă de găină. De băut încă-i dați numai lapte dulce.“

— „Dar câte o leacă de holecă?“ întrebă lelea Fîruța“.

— „Nici un strop!“ răspuse doctorul.

— „Nici îndulcitură cu miere de stup?“

— „Nici!“

*

Pe la Dumineca Florilor toată lumea era la biserică, să audă slujba cea sfântă și să aducă acasă salce sfințită, care-i bună să afoim în grajduri și în casă, când e vreme grea. Numai din casa lui Petrea Păuneștilor nu era nimeni la biserică, în acea zi sfântă.

Afară era frumos, soarele lucia și încălzia, musculțiile țesau din ascunzătorile lor de peste iarnă, firicele de iarbă își arătau colțul pe dealuri și prin grădini, paserile cîrpeau vesele, mîștii jucau. Toată firea avea sărbătoare, sărbătoarea Florilor, numai în casa lui Petrea Păuneștilor era plîns și jale. Nici badea Petre, nici lelea Fîruța nu vedeau soarele cel frumos, nu vedeau firea cea veselă, ei vedeau numai pe Todoruțul lor cel scump și drag, care se stinge, nu mai poate vorbi, răsufală numai din când în

când, își deschide ochii numai rar pe câte o clipă, apoi iar îi ține închiși ceasuri întregi; tot e rece ca un sloțu de gheață, numai la inimă mai are o leacă de căldură. Și aburul, ce-l scoate din gură, e rece.

E ca dus bietul fecior. Când era cruce ameazi, era rece de tot. Badea Petre plângea ca un copil mic, lelea Fîruța se bocea cât o lua gura: „Mi l-au mâncat doftorii, că până nu aduse doftor, nu-i era așa rău dar, din minuta ce-mi intră doftoru în casă vreața copilului se împuțina văzând cu ochii. Fie de capul cui mi o nebunit omul să meargă la doftor!“ Și-și smulgea părul, biata mulere și blăstăma pe doftori și pe cei ce nebunesc oamenii să meargă la doftori. — Cânele urla a pustii p'afară, argații umblau în vârful degetelor. De nu erau ei, ar fi putut și bietele vite muri de foame și de sete, că nici badea Petre, nici lelea Fîruța, nu aveau cap a se gândi la ele; ei numai se vățetau și plângeau și blăstămau pe doftori și pe cei ce nebunesc oamenii să alerge pe la doftori.

Petrea Păuneștilor e de tot schimbat de când l-a murit feciorul. Nu mai lucră nimic.

Stă ceasuri întregi răzimat cu coatele pe masă și cu capul în pumni. Nu se uită, ce fac argașii și ce nu fac; ce fac ei — e făcut, ce nu fac ei — nefăcut rămâne. Dacă pe badea Petre-l prinde uritul a sta închis în casă, își ia pălăria și iasă la drum și merge fără țință. Altădată se trezește că-l la moară, ori la biserică, când nu-i nime pe acolo. Dacă-l cheamă cineva, ascultă ca un copil bun, merge și face ce i se zice. Nu mai are cap de gândit, nu pricepere și voință. Unii oameni l-au chemat la jidanul și s'a dus; și i-au închinat să beie și a primit și l-au imbiat și iar a băut, până nu s'a putut duce dela jidanul, de a dormit acolo. El care în veteața lui nu călea pragul jidanului, de când l-a murit feciorul minteni-minteni e peaclo, numai să-l cheme cineva. Azi așa, mâne așa, până se deprinse a merge și singur; pleca de acasă în nesimțire și numai se trezia că-l la jidan.

Lelea Firuța încă-i schimbată de tot, de când l-a murit feciorul. Nu-i zi să nu meargă la cîmîter să plîngă pe mormântul lui. Dacă o însoțea vr'o cumătră, i se mai ușura sufletul, că mergând și venind dela groapă,

avea cui spune, cum doftorii l-au omorît fectorul cu zile și cum numai popa a cumpănit pe omul ei să meargă pe la doftori, pe unde neam de neamul ei n'a umblat. Dacă o chema vr'o mulere la un păhar de băutură, ca să-și mai întărească cea fire, la început se cam codea, dar când îi spunea: „deci vină, să cinstim un păhar de vin de sufletul lui Toderică“, cum auzia aceste vorbe, pleca capul și se supunea.

Așa merșeră trebile cât fu văruța de mare. Ce lucrară hargășii, fu lucrat, ce nu — nelucrat rămase până în ziua de azi.

Dar un lucru, pe care-l faci și azi și mâne, și-se preface în fire, vine ca o boală, de care cu greu te poți mântui.

Așa fu și cu badea Petre și cu lelea Fîruța. Incetul cu incetul se deprîneră cu băutura. Băgară de seamă că dacă beau, mai uită din supărări, deci se făcură băutori de cei mari. Soși la băute se aflau destui, cari tot mereu le ceterau în cap. „Românul de bucurie bea, de supărare bea, că de n'ar bea — ar nebuni, l-ar omorî gândurile și supărările“. Și ei ascultau, clătiau din cap

și beau tot mereu. Jidanul, de altă parte, sta la pândă ca lupul, să vadă o oale răfăcită din turmă, departe de ochii păstorului, să o înhațe, să o sugrume. Și badea Petre și lelea Fîruța erau două oi răfăctite acum și jidanul era lupul, care le pândea să le sugrume — încet încet, să le sugă sângele, adică să le pună mâna pe ce au.

Jidanca era mare meșteră întru prinderea pradelor. Ea când vedea că intră badea Petre ori lelea Fîruța la ei, îndată le țesla înainte, le da bunăzlua, îi așeza pe scaune, se puneau cu ei la vorbă: „Așa, zeu, dragii mei, Dumnezeu bate tot pe omul cel mai de omente. S'a pus, cine a putut și v'a luat mîntea din cap și ați adus doftorul la bietul melenaș, (melean-flăcău; melenaș-fectoraș, flăcău mai tînăr), ca să-l stîngă cu zile dintre cei vii. Dar doftor i-a trebuit lui? Dar jupânul gazda meu, n'a bolit de o ureche mai un an încheiat, dar doară i-am adus doftor? Feri Doamne! Și eu n'am bolit mai an, hăt o iarnă întregă, dar am adus doftor? Feri Doamne! Doară doftorii, știu numai să-ți tate mîna de te doare, să-ți scoată ochiul, de te doare, ori să-ți dele otravă să te omoare,

de cumva ai ceva boală dinlăutru, o vătămătură, bunăoară. Baremi de v'ar fi luminat Dumnezeu mintea să nu-i dați otrava, care v'a scris-o doftorul"!

Cu vorbe de acestea ținea jidanca pe bieții creștini; ei la început plângeau, apoi ea — inimă bună, ca să nu-i vadă așa supărați, îi imbia, mai cu holercă, mai cu vin, mai cu bere, ba și de mâncare le făcea, le frigea put ori altă carne și ei stau cu zilele deplin și mânceau și beau la jidan. — „E păcat de Dumnezeu să vă trudiți, zicea jidanca, v'a dat Dumnezeu avere destulă, puteți trăi din gata și de ați trăi o mie de ani“.

Și ei se aflau mângâiați de vorbele cele blânde ale jidancei și-i dau crezământ și se lăsau înșelați. Apoi, dacă prindea o leacă de curaj, adăpa pe toți, cei ce se nimeriau în crâșmă.

Mergând lucrul așa, ei cheltutau pe de-o parte tot mereu și mult, argații furând pe de altă parte, tot pe ce puteau pune mâna, — și mâna puteau pune pe tot, ce le vedeau ochii — în scurtă vreme se văzură fără vite, apoi cu bucate tot mai puține și mai puține, în urmă-și vândură uneltele și acareturile

de muncă și mai în urmă prinseră a vinde loc după loc, ogor, după ogor luncă după luncă, mai fără nici un preț; le da la cine le cerea și cu cât îi imbla. În urmă rămăseră numai cu casa și cu grădina.

Dar ei tot nu se deșteptară din somnul cel de moarte, în care căzură. Oamenii cei buni nu cutezau să le mai zică ceva, că se făcură dârzi de atâta băătură; iar oamenii cei lacomi de a avea moșii ca de pomană pândeau prilejul să-i vadă țepeni de beți, apoi începeau a face târg cu ei. Pe astă cale rămăseră, cum zice, numai cu casa și cu grădinile. Banii toți mergeau la jidan.

Cercat-a într'un rând preotul să desmânte pe Petrea dela băătură, să-l întoarcă în cărarea creștinilor, dar și-a aflat omul.

Că Petrea, asumuțat de jidancă, răspunse preotului așa: „Părinte, dă-mi mie bună pace că pace-ți dau; adă-ți aminte că numai odată te-am ascultat, când ai zis să aduc doftorul, și m'oi căl până 'oi pune mâna pe plept. Dar știu eu de ce ai cumpănit pe doftor să-mi omoare copilul unde nu l-am dat la învățătură să-ți iele vreo fată de pe cap;

dar decît euseru cu dumniata, mai bine așa cum am ajuns și cum sânt!“

Preotul încereni când văzu cât e de schimbat bietul creștin, îl era milă de el, dar n'avea cu cine se înțelege; se căl că și-a prins vorbă cu el.

Acum nu mai trătește nici Petrea Pău-neștilor, nici lelea Fîruța, mulerea lui. Pe el l-au aflat țapăn, înghețat în omăt, dinaintea casei lui. Ea a murit nebună la vreo jumătate de an după el. Că după moartea lui Petrea se sculă jidanul cu judecată și adevărînd, că Petrea-i rămase dator sume mari de bani, luă casa cea frumoasă, ce era pe grădina cea mare, dimpreună cu amândouă grădintile cele din sat. Legea, ce-i drept, judecă că până va trăi lelea Fîruța, ale ei să fie toate, dar n'are voie a le vinde că îndată ce închide ea ochii — sunt ale jidanului. Ea, parte de supărare după copil și după bărbat, parte văzându-se fără avere, numai suferită în casa ei, — ea, care cu câțiva ani mai înainte fu cea mai avută în sat; mai păzindu-o și jidanul din băutura, ca să scape mai curînd de ea, nebuni și

alergă dealuri și văi, până o aflară țapănă în cimiter, pe mormântul lui Toderică.

Azi e crășmă ijdovească în casele cele frumoase ale lui Petrea Păuneștilor din capătul satului, iar pe grădinile cele două din sat a făcut două case și și-a așezat în ele doi feciori.

Vedeți, cum vine bătaia lui D-zeu? Și cine fu aci vinovat, la toate câte vi le-am spus?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cuprinsul.

	Pag.
Mamă, unde-i Joiana?	12
Tata Pamfil	23
Bătaia lui Dumnezeu	43

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**Să iubiți Asociațiunea „Astra” — cetitori
români ai acestei cărți!**

**Dacă iubiți Asociațiunea aceasta, să știți
că lucrați pentru propășirea noastră, a tu-
turoara!**

**„Astra” vrea o țărănime sănătoasă, de-
șteaptă, vrednică, cu gospodării înfloritoare,
cu încrederea într'un viitor strălucit.**

Calea „Astrei” duce spre mântuire!

Ultimele numere ale „Bibliotecii popo-
rale” sunt următoarele:

Nr. 242. *Cărturari români*. Biografi de
Ion Agârbiceanu. Material de utilizat și la
conferențe.

Nr. 243. *Calendarul pentru popor al Aso-
ciațiunii*, pe anul 1938, întocmit de *Horia
Petra-Petrescu*.

Nr. 244. *Din durerile Maramureșului*,
plesă în 3 acte și două tablouri, de *George
E. Racofi*, trad. de *Cornelia Dr. Șotel*.

Nr. 245. *Cămin pustiit*, plesă teatrală în
3 acte, de *Sabin G. Truția*.

Nr. 246. *Fire de nalbă*, povestiri, de
Sabin G. Truția.

Nr. 247. *Poezii patriotice*. Culegere al-
tă de *Ion Breazu* și *Ion Chinezu*.

Nr. 248. *Din viața sfinților*. Viața celui
dintre sfinți părinți a părintelui nostru Ioan
Gură de aur, patriarhul Constantinopolului.

Nr. 249. *Creangă Ion*. „Soacra cu trei
nurori”, „Dănilă Prepeleac”, „Capra cu trei
tezi”.

Datorințele bunului român.

I. Ce este Asociațiunea „Astra“ ?

Este cea mai mare și cea mai veche societate românească din Ardeal, pentru răspândirea culturii în sânul poporului român.

II. Ce a făcut și va face Asociațiunea ?

1. A ajutat în timpuri grele, cu *burse*, tinerii români la învățătură de carte și de meserii. — 2. A înființat o *bibliotecă centrală* în Sibiu. — 3. A înființat un *Muzeu* minunat, cuprinzând mai ales lucruri făcute de harnicele țărance române, dar și alte celea. — 4. A ținut zeci de mii de *conferențe* populare la sate și la orașe. — 5. A înființat *cursuri* pentru *analfabeți* (neștiutori de carte). — 6. A înființat *bănci populare și cooperative*. — 7. A tipărit în zeci și zeci de mii de exemplare, *cărți de învățătură și petrecere pentru popor*. — 8. Tipărește revista „*Transilvania*“. — 9. A înființat *despărțăminte, cercuri culturale, biblioteci populare* la sate. — 10. A ajutat construirea de *Case naționale*. — 11. Ajută tipărirea unei biblioteci pentru cărturarul cu școală mai mare (de către Secțiile „*Astrei*“ din Cluj).

III. Ce trebuie să facă orice Român bun ?

1. Să se *înscrisă membru* la Asociațiune (membru fondator 1000 Lei, membru pe viață 500 Lei, membrii activi 50 Lei). — 2. Cărturarul cu știință de carte mai multă să aboneze revista „*Transilvania*“ și să cumpere cărțile tipărite de Secțiile „*Astrei*“. Aceștia, și apoi lumea dela sate să cumpere broșurile din Biblioteca populară a „*Asociațiunii*“ (fiecare coală de tipar de 16 pag. 1 Leu, 50 coale cu 800 pag. 50 Lei)

**Să iubiți Asociațiunea „Astra” — cetitori
români ai acestei cărți!**

**Dacă iubiți Asociațiunea aceasta, să știți
că lucrați pentru propășirea noastră, a tu-
turora!**

**„Astra” vrea o țărănime sănătoasă, de-
șteaptă, vrednică, cu gospodării înfloritoare,
cu încrederea într'un viitor strălucit.**

Calea „Astei” duce spre mântuire!

Ultimele numere ale „Bibliotecii popo-
rale” sunt următoarele:

Nr. 242. *Cărturari români*. Biograful de
Ion Agârbiceanu. Material de utilizat și la
conferențe.

Nr. 243. *Calendarul pentru popor al Aso-
ciațiunii*, pe anul 1938, întocmit de *Horia
Petra-Petrescu*.

Nr. 244. *Din durerile Maramureșului*,
plesă în 3 acte și două tablouri, de *George
E. Racofi*, trad. de *Cornelia Dr. Șotel*.

Nr. 245. *Cămin pustiit*, plesă teatrală în
3 acte, de *Sabin G. Truția*.

Nr. 246. *Fire de albă*, povestiri, de
Sabin G. Truția.

Nr. 247. *Poezii patriotice*. Culegere al-
cătută de *Ion Breazu* și *Ion Chinezu*.

Nr. 248. *Din vieța sfinților*. Vieța celui
dintre sfinți părinți a părintelui nostru Ioan
Gură de aur, patriarhul Constantinopolului.

Nr. 249. *Creangă Ion*. „Soacra cu trei
nurori”, „Dănilă Prepeleac”, „Capra cu trei
tezi”.